

Innholdsfortegnelse

Hvorfor skal Nav-kontoret vurdere lovlig opphold?	3
EØS-borgere må registrere seg	4
Vurdering av lovlig opphold	4
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 1:	5
EØS-borgeren er ikke i arbeid på søknadstidspunktet	5
1a) EØS-borgeren har vært i arbeid i under 1 år	5
1b) EØS-borgeren har vært i lønnet arbeid sammenhengende i 1 år eller mer	5
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 2:	6
EØS-borgeren er i arbeid på søknadstidspunktet	6
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 3:	6
EØS-borgeren er selvstendig næringsdrivende	6
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 4:	7
EØS-borgeren kommer til landet som arbeidssøker	7
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 5:	7
EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør	7
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 6:	7
EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler	7
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 7:	8
EØS-borgeren er oppdragstaker eller tjenesteyter	8
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 8:	8
EØS-borgeren er student	8
Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 9:	8
EØS-borgeren påbegynner en yrkesrettet utdanning	8
Særskilt om folketrygdloven:	8
EØS-borgeren mottar ytelser fra folketrygden	8
Særskilt om sosialtjenesteloven:	9
NAV-kontoret må vurdere om EØS-borgeren har fast bopel	9
Særskilt om arbeidsmarkedsloven:	9
Om tigging:	9
Om svart arbeid:	9
Om varig opphold:	10
Om oppholdsrett som familiemedlem til EØS-borger:.....	10

Definisjoner	11
Lønnet arbeid sammenhengende i over eller under 1 år:	11
*Midlertidig ansettelse:	11
Gyldig arbeidskontrakt:	11
Ufrivillig arbeidsløs:	11

Hvorfor skal Nav-kontoret vurdere lovlig opphold?

Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) er tillagt et selvstendig ansvar etter EØS-regelverket til å vurdere hvorvidt en EØS-borger har dokumentert lovlig opphold ved søknad om tjenester, tiltak og ytelser fra NAV.

Lovlig opphold i Norge stilles som inngangsvilkår (betingelse), i en rekke bestemmelser innen velferdsområdets lovgivning, for å få tilgang til velferdstjenester.

Denne veilederen skal være en støtte for NAV-kontoret når kontoret skal vurdere hvorvidt en EØS-borger har dokumentert lovlig opphold ved søknad om tjenester og tiltak etter sosialtjenesteloven og arbeidsmarkedsloven. Denne veilederen omtaler ikke de vurderingene som gjøres etter folketrygdloven.

Bakgrunnen for å skulle vurdere hvorvidt en person har lovlig opphold er at de nevnte lovene selv angir dette som en betingelse. Videre er det ønskelig med en likere tilnærming til annet regelverk NAV forvalter, som folketrygdlovens § 2-1 med tilhørende rundskriv. En slik praksis er også i tråd med uttalelser fra UDI om at de ikke fører kontroll med EØS-borgeren etter første registrering, og at det er EØS-borgeren selv som har plikt til å dokumentere at vedkommende fortsatt har lovlig opphold i møte med offentlige myndigheter.

Et sentralt formål med EØS-avtalen er fri flyt av arbeidskraft. Alle borgere av medlemsstatene som har et gyldig oppholdsgrunnlag kan ta arbeid i et annet EØS-land, som igjen kan utløse retten til tjenester, tiltak og ytelser fra NAV. Derfor er det av stor betydning at NAV-kontoret gjør en konkret vurdering av oppholdsgrunnlaget til EØS-borgeren. Dette er også i tråd med formålet om å bidra til selvhjulpenhet. Når NAV-kontoret foretar en konkret vurdering i slike saker sikrer det også at flere ufrivillig arbeidsløse EØS-borgere får samme råd, veiledning og bistand til å komme seg tilbake i arbeid, som norske borgere. En styrket oppfølging av EØS-borgerne bidrar til å sikre prinsippet om ikke-diskriminering.

Det understrekes at NAV-kontoret sin vurdering av om EØS-borgeren har dokumentert lovlig opphold, bare har konsekvenser for vurderingen av vedkommende sine rettigheter etter sosialtjenesteloven eller arbeidsmarkedsloven. Vurderingen har ikke konsekvenser for EØS-borgerens rett til å oppholde seg i landet. Avgjørelser som gjelder oppholdsrett er lagt til utlendingsmyndighetene. NAV-kontoret skal ikke vurdere hvorvidt EØS-borgeren er en urimelig byrde. Dette er utenfor NAV-kontorets myndighets- og kompetanseområde.

Vurderingen av lovlig opphold vil være lik for både sosialtjenesteloven og arbeidsmarkedsloven. Når det gjelder sosialtjenesteloven vil det imidlertid være en todelt vurdering, der NAV-kontoret også må gjøre en vurdering av om EØS-borgeren har fast bopel. Når det gjelder sosialtjenesteloven er betingelsene sidestilte. Det innebærer at begge betingelsene må være oppfylt for at personen skal ha fulle rettigheter. Dersom vedkommende ikke har lovlig opphold i landet, skal det heller ikke foretas en vurdering av hvorvidt han har fast bopel. En EØS-borger med begrensede rettigheter etter sosialtjenesteloven skal vurderes etter forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge.

EØS-borgere må registrere seg

Det fremgår av utlendingsloven¹ at alle som skal oppholde seg i landet i mer enn tre måneder må registrere seg hos politiet eller ved et servicesenter for utenlandske arbeidstakere, og motta registreringsbevis. Dette beviset skal fremvises ved kontakt med NAV-kontoret². *EØS-borgere som er arbeidssøkere er unntatt fra dette kravet, og kan oppholde seg i Norge i 6 måneder uten registrering.* En arbeidssøker må likevel melde seg til politi eller servicesenter for utenlandske arbeidstakere, se alternativ 4.

Når det gjelder EØS-borgere har det tidligere vært en praksis at NAV-kontoret har funnet det dokumentert at vedkommende har lovlig opphold ved fremleggelse av registreringsbevis. Et registreringsbevis er imidlertid bare et øyeblikksbilde, som sier noe om at utlendingsmyndighetene på utstedelsestidspunktet vurderte at EØS-borgeren hadde et lovlig opphold i landet.

Utlendingsmyndighetene fører ikke rutinemessig kontroll med utstedte registreringsbevis, og et slikt bevis vil derfor ikke alene kunne fungere som dokumentasjon på at vedkommende fortsatt har lovlig opphold i landet på det tidspunktet det tas kontakt med NAV-kontoret.

På bakgrunn av dette er det nødvendig at NAV-kontoret tar et selvstendig ansvar for at saken er tilstrekkelig opplyst og at oppholdsstatus er dokumentert i saker der et av inngangskriteriene for tjenester, arbeidsrettet oppfølging og tiltak etter loven er lovlig opphold i riket.

Vurdering av lovlig opphold

Når en EØS-borger oppsøker NAV-kontoret må NAV-kontoret kartlegge om han har et registreringsbevis og hva som eventuelt er oppholdsgrunnlaget i registreringsbeviset. Av registreringsbeviset fremgår det eventuelt kun hva som var oppholdsgrunnlaget til vedkommende på det tidspunktet da han ble registrert. Aktuelle oppholdsgrunnlag vil være: *arbeidssøker*³, *arbeidstaker*, *oppdragstaker*, *selvstendig næringsdrivende*, *student* eller *selvforsørget med egne midler*.

En EØS-borger har mulighet til å veksle mellom ulike oppholdsgrunnlag uten at oppholdsretten nødvendigvis bortfaller. Å veksle mellom oppholdsgrunnlag kan innebære at EØS-borgeren først har fått lovlig opphold på bakgrunn av for eksempel å være oppdragstaker, men at vedkommende så har gått over i et ordinært arbeidsforhold som arbeidstaker. I det tilfellet må NAV-kontoret vurdere om EØS-borgeren har lovlig opphold som arbeidstaker. I kontakt med NAV-kontoret kan derfor EØS-borgeren selv også opplyse hva som er grunnlaget for at han oppholder seg i Norge på søknadstidspunktet.

Uavhengig av hva som var grunnlaget for oppholdet på registreringstidspunktet, må EØS-borgeren dokumentere at han har lovlig opphold, evt. dokumentere at han har opparbeidet seg varig oppholdsrett.

¹ Utlendingsloven § 117.

² UDI informerer om at manglende registrering vil kunne sanksjoneres av politi og påtalemyndighet, og at EØS-borgeren kan få bot jf. Utl. § 108. En eventuell bot vil ikke få konsekvens for selve oppholdsretten. Dersom en EØS-borger mangler registreringsbevis, legger UDI til grunn dato for folkeregistrering som første dag med opphold i Norge, dersom ikke annet er dokumentert.

³ Utlendingsloven § 111.

Veiledningskrivet vil i det følgende gjennomgå de alternative oppholdsgrunnlagene, og hvilken dokumentasjon NAV-kontoret kan etterspørre for at de skal kunne ta en vurdering av om EØS-borgeren har lovlig opphold.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 1:

EØS-borgeren er ikke i arbeid på søknadstidspunktet

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid, men ikke lenger er i arbeid på søknadstidspunktet er det to innledende spørsmål NAV-kontoret trenger svar på:

- Hvor langvarig var EØS-borgerens arbeidsforhold?
- Hvor lenge er det siden EØS-borgeren var i arbeid?

Begge spørsmålene kan besvares gjennom informasjon fra EØS-borgeren selv, dokumentasjon i form av arbeidskontrakt, utskrift fra arbeidstakerregister, kontoutskrifter, lønns slipper og lignende. EØS-borgeren kan også logge inn på Altinn og benytte selvbetjeningsløsningen der for å få oversikt over registrerte arbeidsforhold.

Basert på nevnte opplysninger kan resultatet bli at EØS-borgeren har vært i arbeid i enten over eller under 1 år. Dersom EØS-borgeren har vært i sammenhengende arbeid i mer enn ett år, er tiden som har gått fra han ble arbeidsledig ikke avgjørende for vurderingen av om han har fortsatt lovlig opphold. Se nærmere under alternativ 1 a) og 1 b). Dersom EØS-borgeren har kommet til landet som arbeidssøker, se alternativ 4.

1a) EØS-borgeren har vært i arbeid i under 1 år ⁴

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid i under 1 år, kan han på noen vilkår fortsatt ha oppholdsgrunnlag som arbeidstaker i 6 måneder. Vilklårene er at han er ufrivillig arbeidsløs, og meldt som arbeidssøker. Dette kan dokumenteres gjennom dokumentasjon fra NAV sine register, jobbsøknader og lignende. Dersom EØS-borgeren ikke er arbeidssøker, faller oppholdsgrunnlaget som arbeidstaker bort. Dersom EØS-borgeren ikke har et annet oppholdsgrunnlag, kan NAV-kontoret legge til grunn at han ikke har dokumentert lovlig opphold.

1b) EØS-borgeren har vært i lønnet arbeid sammenhengende i 1 år eller mer ⁵

Dersom EØS-borgeren har vært i lønnet arbeid sammenhengende i 1 år eller mer, opprettholder han status som arbeidstaker så lenge han er registrert som arbeidssøker. Bruker må være ufrivillig arbeidsløs. For brukere i denne gruppen er det ingen tidsbestemt utgang av oppholdsgrunnlag som arbeidstaker. Men dersom bruker ikke lenger er arbeidssøker, faller oppholdsgrunnlaget som arbeidstaker bort. Dersom EØS-borgeren ikke har et annet oppholdsgrunnlag, kan NAV-kontoret da legge til grunn at han ikke lenger har dokumentert lovlig opphold.

⁴ Utlendingsloven § 112, andre ledd, bokstav c.

⁵ Utlendingsloven § 112, andre ledd, bokstav b.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 2: **EØS-borgeren er i arbeid på søknadstidspunktet**

Dersom EØS-borgeren oppgir at han har lovlig opphold som arbeidstaker, og at han fortsatt er i arbeid, men at han ikke tjener tilstrekkelig til å forsørge seg selv, må han dokumentere at oppholdsgrunnlaget fortsatt står ved lag. Dette kan dokumenteres ved hjelp av lønsslipp, arbeidskontrakt, skattemelding, kontoutskrifter, utskrift fra arbeidstakerregister og lignende.

Det er ingen absolutt nedre grense for omfang/arbeidstid når det gjelder status som arbeidstaker. Dersom vedkommende arbeider under 10 timer per uke må NAV-kontoret etterspørre dokumentasjon knyttet til arbeidsforholdet og på bakgrunn av denne foreta en konkret helhetsvurdering. I vurderingen skal det legges vekt på antall arbeidstimer per uke og lønnsens størrelse, om personen har rett til betalt ferie og rett til fortsatt lønn ved sykdom, og om arbeidsavtalen er omfattet av gjeldende tariffavtale eller regulativ.⁶ For å regnes som arbeidstaker må det være et faktisk og reelt arbeidsforhold.⁷ Dersom NAV-kontoret finner at omfanget av arbeidsforholdet er så marginalt at EØS-borgeren ikke har dokumentert fortsatt opphold som arbeidstaker, må det tas en vurdering av om han har dokumentert opphold som arbeidssøker, i tråd med ovennevnte eksempler om EØS-borgere som er ufrivillig arbeidsløse i alternativ 1.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 3:

EØS-borgeren er selvstendig næringsdrivende

Dersom EØS-borgeren oppgir at han er selvstendig næringsdrivende foretas den samme helhetsvurderingen som for de som er i arbeid eller er ufrivillig arbeidsløse, se alternativ 1 og alternativ 2. Det innebærer at vedkommende må dokumentere at ervervsvirksomheten er reell og at oppholdsgrunnlaget står ved lag. Videre innebærer det at dersom oppholdsgrunnlaget som selvstendig næringsdrivende har bortfalt, må det vurderes om han har dokumentert fortsatt lovlig opphold som ufrivillig arbeidsledig i tråd med alternativ 1.

Selvstendig næringsvirksomhet kan sannsynliggjøres gjennom ulik kombinasjon av følgende dokumenter (listen er ikke uttømmende):⁸

- Utskrift fra enhetsregisteret i Brønnøysundregistrene
- Kontrakter med kunder
- Budsjett og/eller regnskap
- Dokumentasjon på innrapportering av merverdiavgift
- Kontrakter eller kvitteringer på kjøp/leie av lokaler, bil, utstyr/redskaper eller lignende
- Fakturaer på vederlag for allerede utførte oppdrag
- Kontoopplysninger
- Skattemelding

⁶ Sak fra EU-domstolen i saken Genc C-14/09 og gjengitt i UDI rundskriv 2011-037 punkt 3.1.

⁷ Ot.prp.nr 72 (2007-2008) punkt 7.5.3.

⁸ UDI Rundskriv 2011 037.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 4:

EØS-borgeren kommer til landet som arbeidssøker

En EØS-borger som kommer til landet som arbeidssøker, kan oppholde seg lovlig i landet i 6 måneder. I særlige tilfeller, for eksempel dersom vedkommende er i ferd med å komme ut i arbeid, kan perioden være lenger. ⁹ Vedkommende skal ikke registrere seg og motta registreringsbevis i denne perioden, men han må likevel melde seg til politiet eller ved servicesenter for utenlandske arbeidstakere innen tre måneder.

En EØS-borger som kommer til landet som arbeidssøker vil ikke ha fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven. EØS-borgeren har imidlertid rett til å bli vurdert for arbeidsrettet oppfølging og tiltak etter arbeidsmarkedsloven og tiltaksforskriften.

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid i landet, men ikke lenger er i arbeid på søknadstidspunktet, se alternativ 1.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 5:

EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør ¹⁰

Dersom EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør som følge av sykdom eller ulykke, beholder vedkommende arbeidstakerstatus eller status som selvstendig næringsdrivende i inntil 1 år. Dersom EØS-borgeren er varig arbeidsufør, mister vedkommende i utgangspunktet statusen som arbeidstaker. ¹¹Eventuell helsestatus må dokumenteres med legeattest. ¹²

I den perioden EØS-borgeren er dokumentert midlertidig arbeidsufør, regnes han som arbeidstaker.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 6:

EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler

Dersom EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler, er betingelsen for videre oppholdsrett at han er selvforsørget. Han beholder ikke oppholdsgrunnlaget sitt når han ikke lenger har egne midler. Han kan imidlertid ha byttet grunnlag underveis i oppholdet, slik at han i en periode forut for søknadstidspunktet for eksempel har vært arbeidstaker. Et slikt bytte forutsetter at vedkommende har vært i et faktisk arbeidsforhold, som nevnt i alternativ 1 og 2.

⁹ Ot.prp. nr. 72 (2007-2008) s. 63 (spesialmerknadene) og utf. 2009 § 19-11 tredje ledd.

¹⁰ Utlendingsloven § 112, andre ledd, bokstav a.

¹¹ Ot.prop.nr 72 (2007-2008) kap.10 «Merknader til dei enkelte paragrafane i lovforslaget».

¹² UDI rundskriv 2011 037 punkt 3.6.1.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 7:

EØS-borgeren er oppdragstaker eller tjenesteyter

Dersom EØS-borgeren har hatt opphold som oppdragstaker eller tjenesteyter, omfattes vedkommende ikke av reglene om videre oppholdsrett. Det innebærer at EØS-borgeren ikke har lovlig opphold som oppdragstaker eller tjenesteyter etter at oppdraget eller tjenesten er avsluttet. EØS-borgeren kan imidlertid bytte grunnlag til eksempelvis arbeidstaker. Et slikt bytte forutsetter at vedkommende er eller har vært i et faktisk arbeidsforhold, som nevnt i alternativ 1 og 2.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 8:

EØS-borgeren er student

Dersom EØS-borgeren bare har vært student og studiene nå er avsluttet, har vedkommende ikke lenger lovlig opphold. Studenter omfattes ikke av utlendingsloven § 112 annet ledd, og har dermed ikke lovlig opphold som student etter at studiene er over. Vedkommende må ha et annet grunnlag for videre oppholdsrett. Dersom EØS-borgeren også har arbeidet under oppholdet, se vurdering av fortsatt arbeidstakerstatus.

Alternativt oppholdsgrunnlag/situasjon 9:

EØS-borgeren påbegynner en yrkesrettet utdanning¹³

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid i landet, og senere påbegynner en yrkesrettet utdanning som har faglig sammenheng med vedkommende sitt tidligere arbeid, kan han bevare arbeidstakerstatusen. I slike tilfeller må EØS-borgeren fremlegge dokumentasjon på opptak til yrkesrettet utdanning. Videre må EØS-borgeren gi en kort redegjørelse for sammenhengen mellom utdanningen og hans tidligere arbeid.¹⁴

Særskilt om folketrygden:

EØS-borgeren mottar ytelser fra folketrygden

Det fremgår av folketrygdlovens § 2-1 med tilhørende rundskriv at lovlig opphold er et vilkår for ytelser etter folketrygden. På bakgrunn av dette vil EØS-borgere som har rett til, eller allerede mottar ytelser fra folketrygden, ha fått vurdert om de oppfyller vilkår om lovlig opphold.

¹³ § 112, andre ledd, bokstav d.

¹⁴ UDI rundskriv 2011 037 punkt 3.6.4.

Dersom NAV Forvaltning har lagt til grunn at EØS-borgeren anses å ha lovlig opphold etter folketrygdloven, bør NAV-kontoret legge vekt på dette i sin vurdering. Det samme gjelder dersom EØS-borgeren har fått avslag på ytelser etter folketrygdloven på grunn av manglende lovlig opphold. I vurderingen er det for eksempel relevant å se på tiden som har gått fra avgjørelsen ble fattet av NAV Forvaltning, og om EØS-borgeren har fremlagt ny dokumentasjon.

NAV-kontoret må alltid foreta en konkret vurdering av lovlig opphold holdt opp mot sosialtjenesteloven og arbeidsmarkedsloven.

Særskilt om sosialtjenesteloven:

NAV-kontoret må vurdere om EØS-borgeren har fast bopel

Dersom NAV-kontoret vurderer at EØS-borgeren har dokumentert at betingelsen om lovlig opphold er oppfylt, må NAV-kontoret videre foreta en vurdering av om EØS-borgeren har «fast bopel» i saker som behandles etter sosialtjenesteloven. Begge betingelsene må være oppfylt for at en EØS-borger skal ha rett til fulle tjenester etter sosialtjenesteloven.

Dersom en EØS-borger har både lovlig opphold og fast bopel, må NAV-kontoret videre ta en vurdering av om vedkommende har rett på de aktuelle tjenestene etter sosialtjenesteloven.

Særskilt om arbeidsmarkedsloven:

I saker som behandles etter arbeidsmarkedsloven og tiltaksforskriften er det ingen krav om fast bopel. Det innebærer at en EØS-borger som har lovlig opphold, har rett til å bli vurdert for arbeidsrettet oppfølging og tiltak.

Om tigging:

Personer som utelukkende livnærer seg av tigging, vil ikke kunne dokumentere garanterte fremtidige midler, og omfanget vil vanligvis være meget lavt og av høyest usikker karakter. Dette innebærer at de som tigger er å anse som turister og bare har en oppholdsrett på inntil tre måneder¹⁵.

Om svart arbeid:

Svart arbeid innebærer ikke et virkelig og faktisk arbeidsforhold.¹⁶ En EØS-borger som arbeider svart opprettholder ikke status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende.

¹⁵ UDI rundskriv 2011-037 punkt 3.4 siste ledd.

¹⁶ Veileder fra Sosialstyrelsen. Rätten til socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området – en vägledning, side 15.

Om varig opphold:

En EØS-borger som har hatt sammenhengende lovlig opphold i fem år, får automatisk varig oppholdsrett.¹⁷ Den varige oppholdsretten bortfaller imidlertid dersom EØS-borgeren oppholder seg ute av landet i mer enn to år.

En EØS-borger får varig oppholdsrett dersom han har hatt sammenhengende lovlig opphold i to år, og blir varig arbeidsufør.¹⁸ Dersom uførheten skyldes arbeidsulykke eller yrkessykdom som helt eller delvis gir vedkommende rett til offentlige ytelser, stilles det ingen krav til oppholdets varighet.¹⁹ Dersom en EØS-borger har varig opphold, skal det etter sosialtjenesteloven ikke foretas en vurdering av fast bopel.

En EØS-borger er ikke pålagt av utlendingsmyndighetene å søke varig opphold.²⁰ Hvorvidt EØS-borgeren har søkt varig opphold er ikke en forutsetning for at NAV-kontoret skal ta stilling til varig oppholdsrett. EØS-borgeren står fritt til å fremlegge den dokumentasjon som han mener er nødvendig for å dokumentere varig opphold. NAV-kontoret kan veilede bruker i hva som vil være relevant dokumentasjon. Eksempler på dokumentasjon finnes i veilederens omtale av de ulike situasjonene/ oppholdsgrunnlagene.

NAV-kontoret må på bakgrunn av fremlagt dokumentasjon gjøre en vurdering av om EØS-borgeren har dokumentert varig opphold. Vurderingene gjøres etter sosialtjenesteloven, og ikke utlendingsloven.

Om oppholdsrett som familiemedlem til EØS-borger:

Familiemedlemmene til en EØS-borger kan ha lovlig opphold avledet av EØS-borgeren som referanseperson. Dette gjelder både familiemedlemmer som selv er EØS-borgere og familiemedlemmer som er tredjelandsborgere, så lenge de følger eller gjenforenes med en EØS-borger.²¹

Formålet med regelen er å verne familielivet, og hindre at familier skilles og tvinges til å oppholde seg i ulike land.

Med familiemedlemmer menes ektefelle, samboer²², slektning i nedstigende linje fra EØS-borgeren eller EØS-borgerens ektefelle/samboer som er under 21 år.

Opphold som familiemedlem kan også gis til slektninger i oppstigende og nedstigende linje og til barn som er over 21 år dersom de forsørges av EØS-borgeren.²³

¹⁷ Utlendingsloven § 115.

¹⁸ Utlendingsloven § 115 tredje ledd bokstav b.

¹⁹ Utlendingsloven § 115 fjerde ledd.

²⁰ I motsetning til tredjelandsborgere som må søke fordi oppholdskortet bare er gyldig i fem år.

²¹ Utlendingsloven § 110, andre ledd første setning.

²² Dersom det foreligger en varig tilknytning til EØS-borgeren og denne tilknytningen kan dokumenteres, jf. utlendingsloven § 110 tredje ledd bokstav b.

²³ Utlendingsloven § 110 tredje ledd bokstav c og d.

Når det gjelder ektefelle, samboer og barn som kommer til landet før fylte 21 år, så har de både lovlig opphold og fast bopel avledet av referansepersonen.

Når det gjelder barn over 21 år og andre familiemedlemmer, kan de ha lovlig opphold i Norge dersom EØS-borgeren har forsørget dem i hjemlandet. Det innebærer at oppholdsgrunlaget er betinget av at familiemedlemmet forsørges og er en del av EØS-borgerens husstand.²⁴

Dersom EØS-borgeren dør eller reiser ut av Norge, eller ved en skilsmisse eller opphør av samboerskap, kan familiemedlemmet på visse vilkår bevare oppholdsretten.²⁵ Familiemedlemmet må dokumentere overfor NAV-kontoret at vilkårene er oppfylt for å kunne anses å fortsatt ha lovlig opphold i Norge i sosialtjenestelovens forstand.

Familiemedlemmet kan også selv, under visse forutsetninger, ha opparbeidet seg varig oppholdsrett i riket. Vedkommende må også her dokumentere overfor NAV-kontoret at vilkårene er oppfylt.

Definisjoner

Lønnet arbeid sammenhengende i over eller under 1 år:

Flere arbeidsforhold kan inngå i beregningen, så lenge de har etterfulgt hverandre i tid og ikke bygger på *midlertidige ansettelse**. Det presiseres at kravet om at arbeidsforhold må ha etterfulgt hverandre i tid, skal forstås bokstavelig. Det kan ligge en ferieavvikling eller lønnet permisjon mellom siste oppmøtedag i det tidligere arbeidsforhold og første arbeidsdag hos ny arbeidsgiver.²⁶

***Midlertidig ansettelse:** Med midlertidig ansettelse forstås ansettelse for et begrenset tidsrom, herunder vikariater, eller for et bestemt arbeid av forbigående art. Dersom EØS-borgeren har hatt ett arbeidsforhold i minst ett år, har han oppholdsrett etter ovennevnte bestemmelse, selv om, arbeidsforholdet har vært midlertidig, forutsatt at alle andre vilkår også er oppfylt.²⁷

Gyldig arbeidskontrakt:

Minstekrav til opplysninger i arbeidsavtalen følger av arbeidsmiljøloven § 14-6:

- partenes identitet
- arbeidsplass
- stillingstittel
- tidspunkt for arbeidsforholdets begynnelse
- forventet varighet av arbeidsforholdet
- lønn
- daglig og ukentlig arbeidstid

²⁴ Utlendingsloven § 110 og ot.prp.nr 72 (2007 – 2008) punkt 7.3.1.

²⁵ Utlendingsloven § 113 og § 114

²⁶ UDI Rundskriv 2011-037, punkt 3.6.2.

²⁷ UDI Rundskriv 2011-037, punkt 3.6.2 siste avsnitt.

Det er ingen fastsatt grense for arbeidskontraktens varighet for at den skal gi grunnlag for lovlig opphold. Det avgjørende er om arbeidsforholdet er reelt. I saken Ninni-Orasche (s-413/01) fastslo EU-domstolen (daværende EF-domstol) at et midlertidig ansettelsesforhold på 2,5 måneder var tilstrekkelig. Det avhenger av en konkret helhetsvurdering.

Ufrivillig arbeidsløs:

Et vilkår for fortsatt arbeidstakerstatus er at EØS-borgeren er ufrivillig arbeidsløs. Relevant dokumentasjon på årsaken til arbeidsledigheten kan være opplysninger fra personen selv, fra siste arbeidsgiver og fra NAV sine egne register. Det er også relevant å se nærmere på oppsigelsen, herunder om EØS-borgeren har blitt oppsagt eller avskjediget, eller om han selv har sagt opp eller avsluttet arbeidsforholdet. Dersom han selv har sagt opp eller avsluttet arbeidsforholdet, er han i utgangspunktet ikke ufrivillig arbeidsledig. Et unntak kan være dersom vedkommende har hatt rimelig grunn til å si opp eller avslutte arbeidsforholdet. Dersom vedkommende anfører at han har hatt rimelig grunn, må dette dokumenteres, for eksempel gjennom attest fra lege.

En person er ikke ufrivillig arbeidsløs dersom han er avskjediget eller oppsagt på grunn av forhold som kan bebreides vedkommende.²⁸

En EØS-borger er heller ikke ufrivillig arbeidsløs dersom vedkommende:

- nekter å ta ethvert arbeid som er lønnet etter tariff eller sedvane
- nekter å ta arbeid hvor som helst i Norge
- nekter å ta arbeid uavhengig av om det er på heltid eller deltid²⁹

²⁸ Folketrygdloven § 4-10 om forlenget ventetid.

²⁹ Folketrygdloven § 4-10 bokstav b, jf. § 4-20 bokstav a-c.